

Landet Lagom

En engelsk premiärminister skisserade en gång de radikala samhällsförändringar som skulle krävas för att åstadkomma ett verkligt jämlikt samhälle utan ekonomiska skillnader och sociala konflikter. Det nya samhället skulle vara helt kollektiviserat och uniformerat. Alla skulle tilldelas storfamiljer, bo i kollektivhus, bära samma sorts kläder och dela samma sorts mat. Inga "socialt onyttiga" ting fick produceras och guld endast användas som material för pottor. Eftersom ylleuniformerna alla var likadana — och dessutom nästan outslitliga — var det ingen risk för att de skulle efterfrågas i onödan varför de, liksom de andra nödvändighetsvarorna, kunde delas ut gratis. Pengar behövde därför aldrig användas. Tack vare detta puritanska liv kunde man införa sextimmars arbetsdag och ägna sina resterande krafter åt fiolspel, lek och stjärnskådande. Guldet som flöt in genom råvaruexporten kunde nästan helt ägnas åt att hjälpa upp grannländernas moral- och levnadsstandard.

Den som skrev detta program för moralisk upprustning genom planushållning hette Thomas More. Den politiska fabeln sades gälla "Landet Icke" eller Utopia. Året var 1516 och boken blev en latinsk best-seller som senare angetts som förebild för de flesta ismer, från anabaptism till kommunism. Den framtidsforskande More blev som känt senare halshuggen.

Den svenske framtidsforskaren Lars Ingelstam tycks i sitt senaste försök att se in i framtiden ha hamnat nära femhundra år tillbaka i tiden, dvs i Mores Utopia. Hans drömland, "Landet Lagom", presenterat nyligen i en rapport från Dag Hammarskjöldsstiftelsen, ter sig som en kraftigt urvattnad och något uppmoderniserad variant av Utopia. Kontrollerat varuval och kollektivt försörjningsansvar för nödvändighetsvaror kombineras i hans version med individuell ransonering av kött, olja, bostadsutrymme och bilanvändning. Hans framtidsvision har mötts med hejarop i DNs ledarspalter och presenterats som sommarens svenska nyhet — eller rötmanadsskämt — i bl a Time Magazin. Han har inte halshuggits men lär vara på väg att förvisas — till riksdagshuset.

Ingelstam vill liksom More predika rättfärdighet och solidaritet med de sämst lottade i världen och hemma i det egna landet. I motsats till More lyckas han dock inte få läsaren att förstå hur hans förslag skall hjälpa dem att få det bättre. Världen har förändrats en hel del under de sista femhundra åren. Tvångsmässigt införande av spartanska livsformer kunde te sig som

enda utvägen för den som ville lösa stadsslummens problem i Tudorkungarnas England, som ännu inte tagit steget ut till marknadshushållning. Man kunde hoppas att få guld över att fördela om man lyckades beskära hovets och adelns slöseri och ge jobb åt sysslolösa legoknektar och tiggare. Ingelstam är realistisk nog att inte påstå att hans förslag på motsvarande sätt är nödvändigt för att lösa dagens svenska låginkomstproblem eller att det kan väntas leda till automatiska förstärkningar av vår betalningsbalans. Han är också berömvärd återhållsam när det gäller användningen av vår egen tids moraliska skrämselfragment — hotet om att resurserna "ska ta slut".

Vad är det då för mening med det hela? Det enda syfte jag kan utläsa är att vi genom vårt höga — eller rättare sagt torftiga — föredöme skall ge en moralisk läxa åt såväl andra i-länder som åt u-länder. Bangladesh folk måste i tid få lära sig att försaka på det svenska sättet.

Många delar Ingelstams indignation över de fruktansvärda orättvisorna i fördelningen av världens goda. Jag kan också personligen förstå hans misströstan om att någonsin åstadkomma väsentliga förändringar via transfereringar av internationella allmosor. Men det betyder inte att vi skall ge upp genom att anbefalla späkelseövningar som inte kan lindra någon nöd annan än den egna samvetsnöden. Landet Lagom är ett negativt ideal, det ligger på vägen till det utopiska Landet Icke. Vi måste fortfarande ha möjlighet att arbeta mera positivt, använda det kunnande vi förvärvat de senaste femhundra åren för att istället låta alla få del av vad More kallade Eutopia — "Landet där man mår väl".